

Розвиток, бойове застосування та озброєння зенітних ракетних військ

УДК 355.469.5/6

Г.А. Дробаха¹, Б.А. Генів², Г.М. Зубрицький³

¹Академія внутрішніх військ МВС України, Харків

²Оперативне командування "Південь", Дніпропетровськ

³Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, Харків

ВЗАЄМОДІЯ ТАКТИКО-ВОГНЕВИХ ПІДРОЗДІЛІВ ЗЕНІТНИХ РАКЕТНИХ ВІЙСЬК ТА ПРОТИПОВІТРЯНОЇ ОБОРОНИ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК ПРИ ВИРІШЕННІ ЗАВДАНЬ ПРОТИПОВІТРЯНОЇ ОБОРОНИ

Розглянуто понятійний апарат взаємодії тактико-вогневих підрозділів зенітних ракетних військ та протиповітряної оборони Сухопутних військ при вирішенні завдань протиповітряної оборони у складі міжвидових угруповань військ, а також її сутності і змісту, форм і способів її організації і здійснення.

Ключові слова: *понятійний апарат, взаємодія, тактико-вогневі підрозділи, протиповітряна оборона.*

Вступ

Постановка проблеми. Реформування та подальший розвиток системи управління Збройних Сил (ЗС) України передбачає створення трьох ланок управління на стратегічному, оперативному та тактичному рівнях. Таке реформування в основному не змінює склад системи протиповітряної оборони держави, але значно підвищує ступінь централізації управління міжвидовими угрупованнями військ, вимоги до процесів управління при організації взаємодії.

Однак, незважаючи на достатньо велику кількість праць, питання взаємодії тактико-вогневих підрозділів зенітних ракетних військ (ЗРВ) та протиповітряної оборони (ППО) Сухопутних військ (СВ) при вирішенні завдань протиповітряної оборони, особливо в її прикладній частині, розкрито й аргументовано недостатньою мірою.

Аналіз літератури. На цей час немає однозначного тлумачення поняття "взаємодія", що обумовлено складністю її структури та потребою охоплення усього змісту при вирішенні різноманітних завдань.

Найбільш розповсюдженим є визначення взаємодії військ як погоджених за цілями, завданнями, місцем, часом і способами виконання завдань дій військ (сил) для досягнення мети бою (операції) [1÷3]. Взаємодія військ розглядається як один з важливіших принципів та умов підготовки і ведення операцій, успіх яких може бути досягнутий лише об'єднаними, чітко скоординованими зусиллями всіх сил і засобів на основі єдиного замислу і плану бойових дій [4].

В той же час при вирішенні завдань протиповітряної оборони під взаємодією розуміється узгодження завдань, напрямків, рубежів та часу спільних дій частин, з'єднань родів військ та спеціальних військ, сил і засобів ППО сусідів в інтересах виконання бойового завдання – досягнення загальної мети бойових дій [5]. Узгодження дій військ є одним з етапів управлінської діяльності в операції (бою), задачею управління в теорії військового мистецтва [6].

Таким чином, під взаємодією одночасно розуміють як погоджені за певними ознаками дії військ, так і організаційну роботу командирів і штабів. В деяких випадках існує точка зору згідно якої якщо частини та підрозділи прямо підпорядковані одному начальникові, то взаємодія не організується, оскільки усі питання взаємодії вирішуються під час безпосереднього управління. Однак, тісна взаємодія та тверде безперервне управління військами є одними з основних принципів військового мистецтва, та не протилежні один одному. Організація взаємодії є складовою частиною управління військами і здійснюється з метою досягнення більш вужького результату у порівнянні з управлінням, а саме узгодження дій військ (сил).

Мета статті: розгляд понятійного апарату взаємодії тактико-вогневих підрозділів ЗРВ та ППО СВ при вирішенні завдань протиповітряної оборони, а також її сутності і змісту, форм і способів її організації і здійснення.

Основна частина

Істотним недоліком існуючих визначень поняття "взаємодія" є те, що в них не враховується взаєм-

ний вплив дій військ, який за певних умов може набувати важливого значення для досягненні загальної мети операції (бою, бойових дій). Відомо, що взаємний вплив суб'єктів один на одного може бути як позитивним так і негативним. У зв'язку з цим для двох суб'єктів можливо визначити два протилежні види взаємного впливу – протидія та взаємодія. З цих позицій розглянемо деякі поняття.

Взаємодія – це заздалегідь узгоджені дії, що ведуться суб'єктами взаємодії (партнерами) з метою виконання завдання з урахуванням дій, витрат (втрат) ресурсів суб'єктів взаємодії [7]. Взаємодія здійснюється в умовах повної визначеності щодо намірів і планів суб'єктів взаємодії. Головна ознака взаємодії – відсутність шкідливого впливу на партнера.

Частковими випадками взаємодії є незалежні дії, узгоджені дії, спільні дії, допомога, взаємодопомога.

При повній неузгодженості дії суб'єктів називаються незалежними.

Узгоджені дії – заздалегідь скоординовані дії суб'єктів взаємодії, що ведуться кожним із них з метою виконання свого завдання з урахуванням дій протилежного суб'єкта взаємодії.

Завдання суб'єктів взаємодії можуть частково чи повністю співпадати. Якщо завдання повністю співпадають, то такий тип взаємодії визначається як спільні дії.

Спільні дії – заздалегідь узгоджені дії суб'єктів взаємодії, що ведуться з метою виконання загального завдання.

Допомога – це дії, при яких частина власних ресурсів витрачається для виконання завдання іншим суб'єктом.

Взаємодопомога – це узгоджені дії, що ведуться кожним із суб'єктів взаємодії (партнерів) з витратою частини власних ресурсів для виконання завдання взаємодіючими сторонами та з відповідною витратою ними частини своїх ресурсів для інших суб'єктів взаємодії.

Розглянуті різновидності взаємодії як і взаємодія взагалі здійснюються в умовах повної визначеності щодо намірів і планів суб'єктів взаємодії при дотриманні принципу не нанесення шкоди партнеру.

Взаємодія не замінює управління, вона його доповнює. Управління – це цілеспрямований вплив органу управління на об'єкти управління з метою виконання бойового завдання. Управління може бути централізованим чи децентралізованим. Чим більший ступінь децентралізації управління, тим сильнішою повинна бути взаємодія.

Таким чином, управління та взаємодія – це два взаємно доповнюючі чинники, що надають можливість збільшити ефективність дій в порівнянні з незалежними діями підрозділів, коли управління і вза-

ємодія відсутні. При втраті управління майже єдиним чинником досягнення більшої ефективності є взаємодія. Взаємодія виступає як інтегруючий фактор, за допомогою якого відбувається цілеспрямоване об'єднання дій військ (сил) за способами боротьби із засобами повітряного нападу противника.

Спосіб бойових дій військ (сил) – це порядок і тактичні прийоми застосування сил і засобів для вирішення завдань в операції (бою) [8]. У свою чергу кожен спосіб боротьби вимагає певного поєднання способів взаємодії військ і сил. При вирішенні завдань з протиповітряної оборони взаємодія з'єднана, частин та підрозділів угруповань військ здійснюється такими способами: за простором, за часом, за завданням і за порядком їх виконання. Всі вони, як правило, поєднуються один з одним.

Основною метою взаємодії військ (сил) є: раціональне використання бойових можливостей військ (сил), що взаємодіють та забезпечення безпеки військ (сил), які залучаються до вирішення завдань. Змістовна частина видів взаємодії безпосередньо визначається особливостями суб'єктів взаємодії.

Аналіз порядку та тактичних прийомів застосування тактико-вогневих підрозділів ЗРВ та ППО СВ дозволяє визначити три основні види їх взаємодії: структурну, ресурсну та вогневу.

Структурна взаємодія полягає у зміні структури системи, і включає: маневр підрозділів на нові бойові позиції; маневр самохідними пусковими (пускозаряджачими) установками для підвищення вогневого потенціалу взаємодіючого підрозділу, який виконує бойове завдання на основному напрямку дій повітряного противника; маневр окремими елементами озброєння зенітних ракетних комплексів (для відновлення боєздатності підрозділу).

Ресурсна взаємодія тактико-вогневих підрозділів ЗРВ та ППО СВ полягає у взаємному обміні матеріальними та людськими ресурсами, у тому числі при втраті централізованого управління, з метою ефективного виконання бойових завдань кожним із боєздатних підрозділів.

Вогнева взаємодія тактико-вогневих підрозділів ЗРВ та ППО СВ полягає у зміні розподілу вогню взаємодіючих зенітних ракетних дивізіонів (зрдн) (зенітних ракетних батареї (зрбатр)) (по зонах, рубежах, секторах, діапазонах висот та напрямках) з врахуванням потреб взаємного вогневого прикриття зрдн (зрбатр).

В свою чергу кожен з видів взаємодії тактико-вогневих підрозділів ЗРВ та ППО СВ може бути класифіковано за наступними ознаками (рис. 1):

- за метою: спільна, часткова;
- за координованістю: координована, некоординована;
- за характером: директивна, ініціативна;
- за варіантністю: незмінна, багатоваріантна.

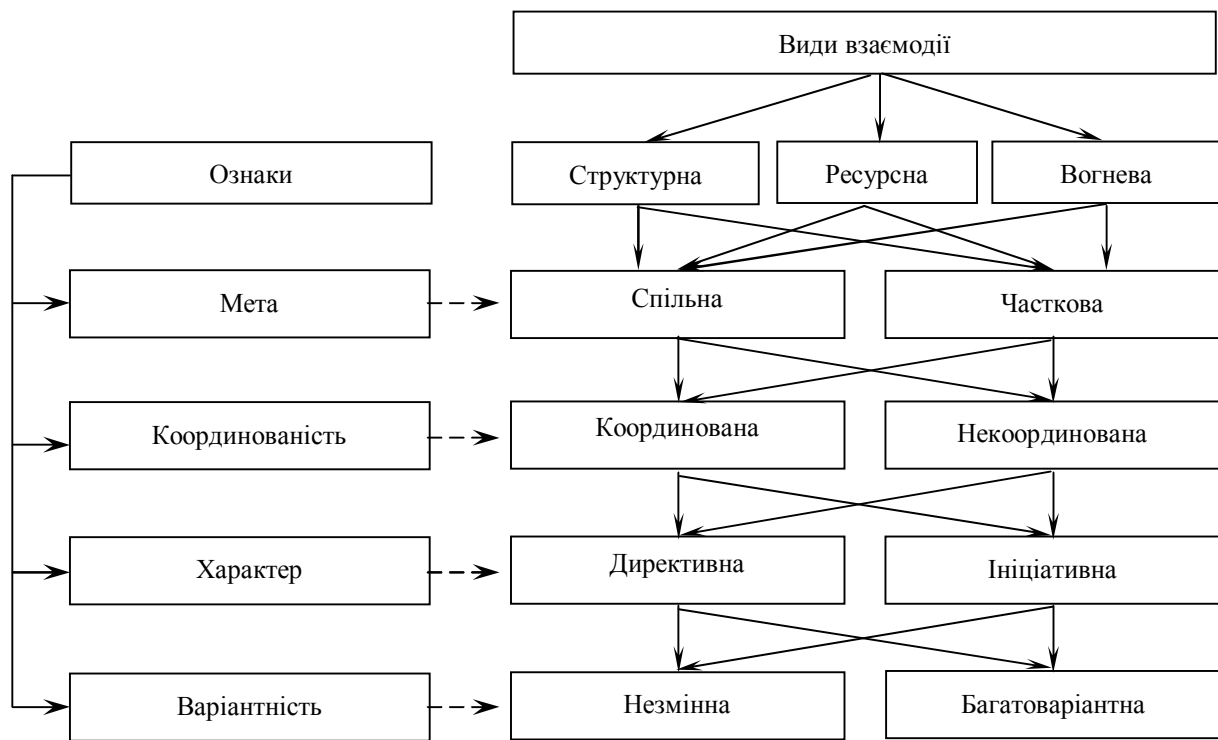

Рис. 1. Класифікаційна схема видів взаємодії за ознаками

Мета взаємодії залежить від характеру бойового завдання підрозділу. При спільній взаємодії підрозділи виконують одне (спільне) бойове завдання, при цьому метою взаємодії є досягнення максимального ступеня виконання спільного завдання. При частковій взаємодії частина підрозділів планує, організовує та здійснює взаємодію з іншими таким чином, щоб ефективність виконання ним свого бойового завдання була більшою (або не зменшувалась).

Координована зміна способу взаємодії може здійснюватися при централізованому чи децентралізованому управлінні бойовими діями підрозділів за допомогою спеціальних сигналів та команд. Некоординована взаємодія виникає у випадку повної втрати управління з командного пункту частини.

При директивному характері взаємодії кожен підрозділ організує і здійснює взаємодію згідно з планом взаємодії, що заздалегідь розроблений старшим начальником.

При ініціативному характері взаємодії підрозділи планують, організовують і здійснюють взаємодію самостійно.

При незмінній варіантності взаємодії зміна виду взаємодії в ході бою не передбачається. При багатоваріантній взаємодії підрозділи самостійно чи за командою старшого начальника здійснюють перехід від одного варіанту взаємодії до іншого в залежності від ситуації (обстановки, що складається в ході бою).

Сполучення розглянутих видів взаємодії тактико-вогневих підрозділів ЗРВ та ППО СВ та їх ознак

визначають різні варіанти здійснення взаємодії. При цьому, під час ведення бойових дій підрозділами вирішальним для визначення раціонального варіанту взаємодії є наявний ступінь централізації управління.

Наприклад, якщо в результаті вогневого удару чи інших спеціальних дій противника командний пункт частини виведено із ладу настільки, що здійснюється лише координація бойових дій, можлива спільна координована взаємодія тактико-вогневих підрозділів.

При повній втраті управління з командного пункту частини можлива лише спільна некоординована взаємодія тактико-вогневих підрозділів. В обох випадках взаємодія може бути директивною чи ініціативною.

Зрозуміло, що ініціативна взаємодія є вимушеною при виникненні ситуації, для якої спосіб взаємодії заздалегідь не визначено. Тому планування взаємодії зрід (збртр) на випадок часткової чи повної втрати управління з командного пункту частини повинно бути багатоваріантним.

Кожний з основних видів взаємодії тактико-вогневих підрозділів ЗРВ та ППО СВ визначає певні способи їх взаємодії (рис. 2).

Структурна взаємодія тактико-вогневих підрозділів ЗРВ та ППО СВ може здійснюватися способом: реконфігурації зенітних ракетних комплексів (ЗРК) (розробка і реалізація плану перекомплектації ЗРК); перебудови бойового порядку (розробка і реалізація плану перебудови бойового порядку (БП)).

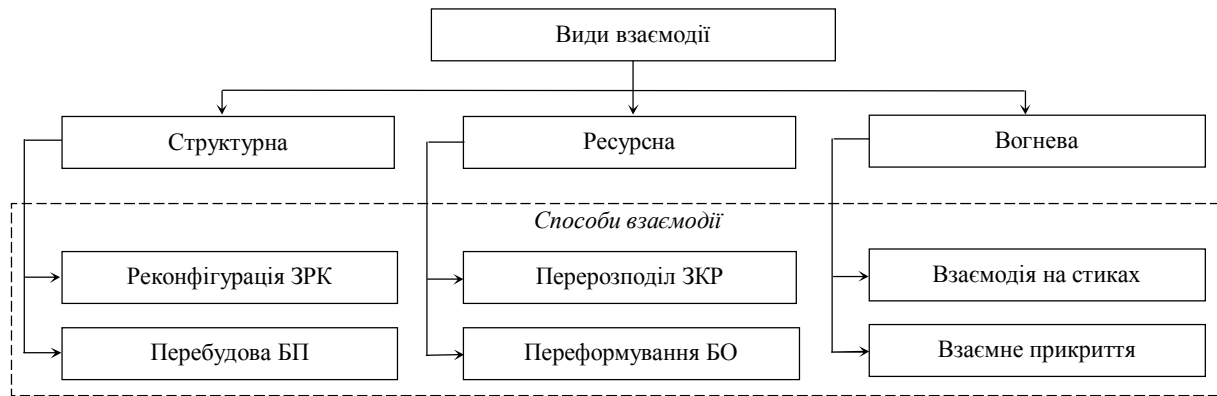

Рис. 2. Класифікаційна схема способів взаємодії

Ресурсна взаємодія тактико-вогневих підрозділів ЗРВ та ППО СВ може здійснюватись способом:

перерозподілу зенітних керованих ракет (ЗКР) між підрозділами (розробка і реалізація плану перерозподілу запасів ЗКР);

переформування бойових обслуг (БО) зенітних ракетних дивізіонів (організація і здійснення перепризначення БО).

Вогнева взаємодія тактико-вогневих підрозділів ЗРВ та ППО СВ може здійснюватись способом: взаємодією на стиках (аналіз систем вогню з'єднання (частини) та визначення секторів взаємодії); взаємного прикриття (організація взаємного вогневого прикриття бойових порядків підрозділів).

Висновки

Таким чином, цілеспрямоване об'єднання дій тактико-вогневих підрозділів зенітних ракетних військ та військ ППО СВ при вирішенні завдань протиповітряної оборони у складі міжвидових угруповань військ потребує одночасно й ретельного дослідження процесів управління організації їх взаємодії.

Список літератури

1. Лебедько В.Г. Об организации взаимодействия в операциях / В.Г. Лебедько // Военная мысль. – М.: Красная звезда, 1988. – № 4. – С. 21–25.

2. Микрюков В.Ю. Теория взаимодействия войск / В.Ю. Микрюков. – М.: Вузовская книга, 2002. – 240 с.

3. Лебедько В.Г. Взаимодействие – искусство решать задачи совместно / В.Г. Лебедько // Военная мысль. – М.: Красная звезда, 1992. – № 10. – С. 53–58.

4. Сорокин М.И. Взаимодействие – один из основных факторов достижения успеха в операции / М.И. Сорокин // Военная мысль. – М.: Красная звезда, 1979. – № 3. – С. 23–31.

5. Довідник з протиповітряної оборони // А.Я. Торпичин, І.О. Романенко, Ю.Г. Даник, Р.Е. Пащенко та ін. – К.: МО України, Х.: ХВУ, 2003. – 368 с.

6. Колибаба В.Г. О содержании взаимодействия в операции и бою / В.Г. Колибаба // Военная мысль. – М.: Красная звезда, 1993. – № 3. – С. 39–46.

7. Литвин М.М. Сутність, закономірності та принципи взаємодії військ (сил) / М.М. Литвин, Ю.В. І.О. Аллеров, Кириченко // Честь і закон. – Х.: Академія ВВ МВС України, 2003. – № 3. – С.24–33.

8. Развитие, боевое применение та озброєння зенітних ракетних військ / М.О. Єрмошин, К.В. Закутін, Є.І. Ряполов, В.В. Шулежко // Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України. – 2012. – № 2(8). – С.53–58.

Надійшла до редколегії 11.02.2014

Рецензент: д-р військ. наук доц. Є.Б. Смірнов, Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків.

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ТАКТИКО-ОГНЕВЫХ ПОДРАЗДЕЛЕНИЙ ЗЕНИТНЫХ РАКЕТНЫХ ВОЙСК И ПРОТИВОВУДУШНОЙ ОБОРОНЫ СУХОПУТНЫХ ВОЙСК ПРИ РЕШЕНИИ ЗАДАЧ ПРОТИВОВУДУШНОЙ ОБОРОНЫ

Г.А. Дробаха, Б.А. Генов, Г.Н. Зубрицкий

Рассмотрен понятийный аппарат взаимодействия тактико-огневых подразделений зенитных ракетных войск и противовоздушной обороны сухопутных войск при решении задач противовоздушной обороны в составе межвидовой группировки войск, а также ее содержание, формы и способы осуществления.

Ключевые слова: понятийный аппарат, взаимодействие, тактико-огневые подразделения, противовоздушная оборона.

COORDINATED ACTION ANTI-AIRCRAFT UNITS AIR DEFENSE AND ARMY IN SOLVING THE PROBLEM AIR DEFENSE

G.A. Drobaha, B.A. Genov, G.N. Zubritsky

In this article has been considered conceptual apparatus of coordinated action anti-aircraft units Air Defense and Army, its content, forms and methods of realization.

Keywords: conceptual apparatus, coordinated action, anti-aircraft units, air defense.